בְּעֶזְרַת ה׳ יִתְבָּרַךְ

דַּרְכֵי אִישׁ

גִּלָּיוֹן שְׁבוּעִי מִמִּשְׁנָתוֹ הַטְּהוֹרָה שֶׁל כ״ק מו״ר
הָרַהַ״צ **רַבִּי יִצְחָק שְׁמוּאֵל אַהֲרֹן לֶעזֶער** שְׁלִיטַ״א
יוֹצֵא לָאוֹר עַל יְדֵי חַסִידֵי בְּרֶסְלֶב, יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב – עִיר הַשִּׂמְחָה

גְּלָיוֹן ק״פ ו פָּרָשַׁת חַיֵּי שָׂרָה תשפ״ח

מָמוֹן

אוֹ עֲבוֹדָה זָרָה, אוֹ ׳גְּנָנִין נְהִירִין׳!

* * *

פַּעַם שָׁאַל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ אֶת מו״ר שְׁלִיטַ״א, מַה פֵּרוּשׁ הַפָּסוּק (מִשְׁלֵי יג, ז) **״יֵשׁ מִתְעַשֵּׁר וְאֵין כֹּל מִתְרוֹשֵׁשׁ וְהוֹן רָב״**, שֶׁלִּכְאוֹרָה זֶה נִרְאֶה כִּסְתִירָה – הֵעָשִׁיר אֵין לוֹ כְּלוּם, וְלָרָשׁ יֵשׁ הוֹן רַב... הֵיאָךְ?

מו״ר שְׁלִיטַ״א פֵּרֵשׁ אֶת הַפָּסוּק בְּאֹפֶן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, וְכָלוֹ בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל עִנְיַן מָמוֹן שֶׁל הָאָדָם, וּבוֹ לְמוּד נָחוּץ מְאֹד לְכָל אֶחָד וְאֶחָד עַל כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְאֵלּוּ הֵם דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים:

רַבֵּנוּ זַ״ל מְדַבֵּר בְּכַמָּה תּוֹרוֹת בְּלִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן בְּעִנְיַן הַמָּמוֹן – כַּמָּה מְגֻנֶּה הִיא תַּאֲוַת מָמוֹן, וּמֵאִידָךְ – מַעֲלַת הַמָּמוֹן שֶׁל בַּר־יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁהוּא בִּקְדֻשָּׁה; בְּתוֹרָה כ״ג אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁתַּאֲוַת מָמוֹן הִיא עֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ, הַיְנוּ שֶׁעוֹשֶׂה יֵשׁוּת וּמְצִיאוּת מִן הַמָּמוֹן, וּכְמוֹ שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל מְסַפֵּר בְּסִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֶׂה י״ב – מִבַּעַל־תְּפִלָּה, עַל אוֹתָם הַתּוֹעִים שֶׁנָּפְלוּ לְסִרְחוֹן תַּאֲוַת הַמָּמוֹן, וְעָשׂוּ עֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ מִן הַכֶּסֶף, וְכֵן בַּתּוֹרָה כ״ט מַזְכִּיר רַבֵּנוּ זַ״ל אֶת גַּנּוֹת תַּאֲוַת מָמוֹן, וְכֵן בְּחֵלֶק ב׳ סִימָן א׳, מְגַלֶּה רַבֵּנוּ זַ״ל שֶׁיֵּשׁ אֶת שִׁלְשֶׁת הַתַּאֲוֹוֹת, וְאַחַת מֵהֶן הִיא תַּאֲוַת מָמוֹן, רַחֲמָנָא לִצְלָן, שֶׁהִיא עֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ.

[וְכֵן רוֹאִים בְּחוּשׁ אֵצֶל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, שֶׁעַל מַטְבְּעוֹת הַכֶּסֶף וְהַשְׁטָרוֹת חָקוּק הָעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלָּהֶם, כִּי תַּאֲוַת הַמָּמוֹן הִיא עֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ (מִלְּבַד שִׁטְרוֹת הַדּוֹלָר, שֶׁעֲלֵיהֶם כָּתוּב **״בֵּאלֹקִים אֲנַחְנוּ בּוֹטְחִים״** [בְּאַנְגְּלִית: In G-d we trust], וּמִי שֶׁמַּכִּיר אֶת הַהִיסְטוֹרְיָה שֶׁל אַרְצוֹת הַבְּרִית יוֹדֵעַ, שֶׁהַתּוֹמֵךְ הַגָּדוֹל הַכַּסְפִּי שֶׁל הַנְּשִׂיא הָרִאשׁוֹן ווֹשִׁינְגְטוֹן בַּהֲקָמַת הַמְּדִינָה, הָיָה יְהוּדִי בְּשֵׁם חַיִּים סָלוֹמוֹן, וּמִתּוֹךְ הַכָּרַת הַטּוֹב, הַנְּשִׂיא רָצָה לְהַעֲנִיק לוֹ אֵיזֶה תֹּאַר שֶׁל כָּבוֹד, וְלֹא רָצָה דָּבָר לְעַצְמוֹ רַק בְּקֶשׁ זִכָּרוֹן לְעַמּוֹ – שֶׁהוּא הָאֻמָּה הַיִּשְׂרְאֵלִית, וּמִזֶּה נִצְמַח שֶׁעַל הַדּוֹלָר הָאֶחִיד, עַל הַחוֹתָם מֵאֶחוֹרָה, עַל רֹאשׁ הַנֶּשֶׁר, מוֹפִיעַ כּוֹכָב גָּדוֹל כָּלוּל מִשְּׁלֹשׁ-עֶשְׂרֵה כּוֹכָבִים קְטַנִּים מְסֻדָּרִים בְּצוּרָה שֶׁל ׳מָגֵן דָּוִד׳, כְּפִי שֶׁהָיָה נִדְמֶה לָהֶם וְכוּ׳, וְעַל כֵּן הַדּוֹלָר הוּא סוּג הַכֶּסֶף שֶׁמִּתְקַבֵּל אֵצֶל רֹב הַמְּדִינוֹת, בִּבְחִינַת (בְּרֵאשִׁית כג, טז) **״כֶּסֶף עֹבֵר לַסֹּחֵר״**, וְתַרְגּוּמוֹ: ׳**דְּכְסַף מִתְקַבֵּל סְחוֹרָא בְּכָל מְדִינְתָּא**׳, וְכָךְ הוּא הַדּוֹלָר – שֶׁמִּתְקַבֵּל בְּכָל מָקוֹם, זֹאת מֵחֲמַת שֶׁמַּכְרִיזִים אֶת הָאֱמוּנָה בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הַהֶפֶךְ מִשְּׁאָר הָאֻמּוֹת – שֶׁחוֹקְקִים אֶת הַטְּמְאָה שֶׁלָּהֶם עַל הַכֶּסֶף)].

וּבְתוֹרָה כ״ה מְגַלֶּה רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁעַל הַמָּמוֹן שֶׁל אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי שׁוֹרֶה חֵן וּפְאֵר, בְּחִינַת ׳גְּנָנִין נְהִירִין׳ וְכוּ׳, עַיֵּן־שָׁם; כִּי זֶהוּ עִנְיַן הַמָּמוֹן כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עִמּוֹ בִּקְדֻשָּׁה (עַיֵּן לִקּוּטֵי מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב, סִימָן לז), וְכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (שָׁם, סִימָן מו), שֶׁהַמָּמוֹן הוּא הַנֶּפֶשׁ, וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֶה לַעֲשׂוֹת צְדָקָה – זֶה בְּחִינַת מְסִירוּת נֶפֶשׁ מַמָּשׁ, עַיֵּן־שָׁם.

וְהַכְּלָל, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עִם הַמָּמוֹן שֶׁלּוֹ בִּשְׁבִיל צְרָכֵי הַקְּדֻשָּׁה, וְלֹא לִקְמֹץ יָדוֹ בְּעֵת שֶׁמַּגִּיעַ לְפָנָיו דָּבָר מִצְוָה, וְעַל זֶה צַדִּיקִים הִקְפִּידוּ מְאֹד – לְשַׁלֵּם עַל מִצְוָה ״בְּכֶסֶף מָלֵא״, וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת צְדָקָה, סְעִיף נו): ׳**כְּשֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה מִצְוָה, תִּרְאֶה שֶׁהַמִּצְוָה לֹא תִּהְיֶה בְּחִנָּם, אֶלָּא בְּכֶסֶף מָלֵא**׳; לֹא לְחַפֵּשׂ אֵיפֹה יֵשׁ לְהַשִּׂיג ״בְּחִנָּם״ – ׳אֲנִי רוֹצֶה לְשַׁלֵּם בְּכֶסֶף מָלֵא!׳... וְכֵן הוּא לְכָל עִנְיָנִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, וְלֹא יְהֵא כְּמוֹ **״עַכְבָּרָא דְּשָׁכִיב אַדִּינָרֵי״** (סַנְהֶדְרִין כט:) – כְּמוֹ עַכְבָּר שֶׁשּׁוֹכֵב עַל הַדִּינָרִים שֶׁצָּבַר, וְלֹא נֶהֱנֶה מֵהֶם בִּמְאוּמָה... וּכְמוֹ שֶׁהָיוּ

סְפוּרִים עַל אֲנָשִׁים שֶׁבִּקְשׁוּ לְהִקָּבֵר עִם כָּל הַכֶּסֶף שֶׁלָּהֶם, וְאֵין לְךָ טִפְשׁוּת גְּדוֹלָה מִזֶּה... אֶלָּא לוֹקְחִים אֶת הַכֶּסֶף - וְעוֹשִׂים עִמּוֹ דְּבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה ! וְזֶה הַתִּקּוּן הֵכִי גָּדוֹל לְתַאֲוַת מָמוֹן, שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה צְדָקָה עִם הַמָּמוֹן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לוֹ.

וּמַהִי הַצְּדָקָה הֲכִי גְּדוֹלָה? שֶׁאָדָם זוֹכֶה לָתֵת צְדָקָה בִּשְׁבִיל הַדְּפָסַת הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁמְּגַלִּים אֶת לְמוּדֵי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וּכְמוֹ שֶׁמּוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל מְפָרֵשׁ אֶת הַפָּסוּק (תְּהִלִּים קיט, קמב) **"צִדְקָתְךָ צֶדֶק לְעוֹלָם וְתוֹרָתְךָ אֱמֶת"**, מַהִי **'צִדְקָתְךָ צֶדֶק לְעוֹלָם'** - הַצְּדָקָה שֶׁעוֹמֶד **"לְעוֹלָם"**? הֲלֹא יֶשְׁנָם הַרְבֵּה סוּגֵי צְדָקוֹת, אֲבָל אֵינָן עוֹמְדוֹת "לְעוֹלָם", וַאֲפִלּוּ שֶׁאָדָם זוֹכֶה לָתֵת אֹכֶל לְאָדָם רָעֵב - אָמְנָם זוֹ מִצְוָה עֲצוּמָה שֶׁל עֲשִׂית צְדָקָה וָחֶסֶד, אֲבָל יֵשׁ עַל זֶה גְּבוּל וְצִמְצוּם, כִּי יַעֲבוֹר זְמַן מָה - וְהוּא שׁוּב יִהְיֶה רָעֵב... וְכֵן בִּשְׁאָר הַצְּדָקוֹת שֶׁאָדָם נוֹתֵן - יֵשׁ עַל זֶה גְּבוּל וְסוֹף, אַךְ יֶשְׁנָהּ צְדָקָה אַחַת שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת לְעוֹלָם - "צְדָקָה נִצְחִית", וּמַהִי? **'וְתוֹרָתְךָ אֱמֶת'** - כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְסַיֵּעַ בְּגִלּוּי תּוֹרַת הָאֱמֶת בָּעוֹלָם !

וּפְעָמִים שֶׁאֵין זֶה בַּחֲשִׁיבוּת אֵצֶל בְּנֵי אָדָם, כִּי חוֹשְׁבִים שֶׁלָּתֵת לְאָדָם אַחֵר לֶאֱכֹל - הֲרֵי רוֹאִים בְּחוּשׁ אֵיזֶה חֶסֶד עוֹשִׂים עִמּוֹ, שֶׁהֲנֵה הוּא מַמָּשׁ הָיָה רָעֵב מְאֹד - וְעַתָּה הוּא הִשְׂבִּיעַ עַצְמוֹ בְּאֹכֶל שֶׁקִּבֵּל, אֲבָל לְהַדְפִּיס סֵפֶר? צְרִיכִים לָתֵת לָזֶה צְדָקָה ? !... **אַךְ הֵם אֵינָם יוֹדְעִים כַּמָּה הַשְׁקָעָה וְטִרְחָה וְרִבּוּי מָמוֹן יֵשׁ בָּזֶה, וְאֵיךְ כָּל עֶזְרָה שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד - מְסַיַּעַת בְּגִלּוּי אוֹר הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם !**

הָבָה וְנִתְבּוֹנֵן: אֵיךְ הַיּוֹם אֲנַחְנוּ יוֹדְעִים מֵרַבֵּנוּ זַ"ל? וּבִכְלָל, אֵיךְ יֵשׁ לָנוּ אֶת כָּל הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה - מִימוֹת הַתַּנָּאִים וְהָאֲמוֹרָאִים? הַכֹּל בְּכֹחַ הַכְּתִיבָה וְהַהַדְפָּסָה, שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לִכְתֹּב אֶת תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה - כִּי חָשְׁשׁוּ שֶׁתִּשְׁתַּכַּח הַתּוֹרָה מֵעַם יִשְׂרָאֵל, וְקִיְּמוּ (תְּהִלִּים קיט, קכו) "עֵת לַעֲשׂוֹת לַה' הֵפֵרוּ תּוֹרָתֶךָ", וְעַל יְדֵי זֶה יֵשׁ בְּיָדֵינוּ אֶת כָּל הַסְּפָרִים מִדּוֹר לְדוֹר - עַד דּוֹרֵנוּ אָנוּ, וּבִכְלָל זֶה אֶת לְמוּדֵי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁאֲלֵיהֶם זָכִינוּ רַק הוֹדוֹת מוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל, שֶׁהוּא זֶה שֶׁכָּתַב אֶת הַשִּׂיחוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל, וְהוּא זֶה שֶׁהִדְפִּיס אוֹתָן בְּמְסִירוּת נֶפֶשׁ שֶׁל מַמָּשׁ - בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, תַּחַת אַפָּם שֶׁל אַנְשֵׁי הַשִּׁלְטוֹן שֶׁאָסְרוּ זֹאת וְכוּ', וְרַק עַל יְדֵי זֶה אֲנַחְנוּ יוֹדְעִים הַיּוֹם מֵרַבֵּנוּ זַ"ל !

וְכֵן הוֹלֵךְ מִדּוֹר לְדוֹר, שֶׁהַצַּדִּיקִים מְגַלִּים גִּלּוּיִים נוֹרָאִים וְנִפְלָאִים, וְעַל יְדֵי שֶׁזּוֹכִים לִכְתֹּב וּלְהַדְפִּיס אֶת דִּבְרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים - כֵּן מְגַלִּים אוֹתָם בָּעוֹלָם, וְכָל אֶחָד הַזּוֹכֶה לְהִשְׁתַּתֵּף בָּזֶה, וְתוֹרֵם מֵהוֹנוֹ לְהַדְפָּסַת הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל הַצַּדִּיקִים, הֲרֵי שֶׁהוּא זוֹכֶה לַעֲשׂוֹת צְדָקָה אֲמִתִּית הָעוֹמֶדֶת לָנֶצַח, וְעַל יְדֵי זֶה קוֹנֶה לְעַצְמוֹ קֶרֶן נִצְחִית, וְזוֹכֶה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עִם מָמוֹנוֹ בְּקְדֻשָּׁה, וְאִי אֶפְשָׁר לְתָאֵר מַהִי מַעֲלַת הַזּוֹכֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֻׁתָּפוּת בְּהַדְפָּסַת סִפְרֵי הַצַּדִּיקִים !

וּמַעֲתָּה נוּכַל לְהָבִין הֵיטֵב אֶת הַפָּסוּק הָאָמוּר: "יֵשׁ מִתְעַשֵּׁר וְאֵין כֹּל מִתְרוֹשֵׁשׁ וְהוֹן רָב"; הַמִּלָּה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל הַפָּסוּק הִיא 'יֵשׁ', הַיְנוּ עִנְיָן שֶׁל 'יְשׁוּת', שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה יְשׁוּת וּמְצִיאוּת מִזֶּה שֶׁהוּא 'מִתְעַשֵּׁר', וַאֲזַי הַמָּמוֹן אֲצְלוֹ זֶה מַמָּשׁ בְּחִינַת עֲבוֹדָה זָרָה, וּבָזֶה מוּכָח הֵיטֵב אֲשֶׁר **'וְאֵין כֹּל'** - "כֹּל" זֶה הַצַּדִּיק (לִקּוּטֵי מוֹהַרַ"ן, חֵלֶק ב, סִימָנִים ז, סח), כִּי כְּשֶׁעוֹשֶׂה יְשׁוּת וּמְצִיאוּת מִן הַמָּמוֹן, מְמֵילָא אֵינֶנּוּ זוֹכֶה לְגַלּוֹת אֶת לְמוּדֵי הַצַּדִּיק בְּאֶמְצָעוּת כַּסְפּוֹ, וְעַל כֵּן אֵין לוֹ 'כֹּל'...

בְּרַם, יֵשׁ אֶחָד שֶׁהוּא 'מִתְרוֹשֵׁשׁ' - שֶׁזֶּה לָשׁוֹן שֶׁל 'רָשׁ' וְדָל, הַיְנוּ שֶׁנִּרְאֶה כִּמְחַסֵּר מִמָּמוֹנוֹ עַל יְדֵי הַהִשְׁתַּמְּשׁוּת בּוֹ לְדִבְרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, מָה שֶּׁבֶּאֱמֶת זֶה רַק מִזְכֶּה לוֹ לְשֶׁפַע קֹדֶשׁ, וּכְמוֹ שֶׁשָּׁמַעְנוּ מִפִּי מוֹהַרַ"שׁ זִ"ע גַּבֵּי מַה דְּאִיתָא בְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: **'כָּל הָרוֹדֵף אַחַר הַכָּבוֹד - הַכָּבוֹד בּוֹרֵחַ מִמֶּנּוּ, וְכָל הַבּוֹרֵחַ מִן הַכָּבוֹד - הַכָּבוֹד רוֹדֵף אַחֲרָיו'**; שֶׁאוֹתוֹ הַדָּבָר גַּבֵּי כֶּסֶף: אָדָם שֶׁרוֹדֵף אַחַר הַכֶּסֶף - הַכֶּסֶף בּוֹרֵחַ מִמֶּנּוּ, וּמִי שֶׁבּוֹרֵחַ מִן הַכֶּסֶף - הַכֶּסֶף רוֹדֵף אַחֲרָיו !

אוֹתוֹ דָּבָר לְעִנְיָנֵינוּ, שֶׁאָדָם זוֹכֶה לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים קְדוֹשִׁים וְנִצְחִיִּים עִם כַּסְפּוֹ, וְנִרְאֶה שֶׁהוּא 'מִתְרוֹשֵׁשׁ', אַךְ בֶּאֱמֶת: 'וְהוֹן רָב' - יֵשׁ לוֹ הוֹן נִצְחִי, כִּי זוֹכֶה לַעֲשׂוֹת צְדָקָה שֶׁהִיא 'לְעוֹלָם', עַל יְדֵי שֶׁמְּגַלֶּה אֶת אוֹרוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק בָּעוֹלָם, שֶׁזֶּהוּ 'וְהוֹן רָב' - **"רָב"** דַּיְקָא, הַיְנוּ שֶׁזּוֹכֶה לְגַלּוֹת אֶת תּוֹרַת הָאֱמֶת שֶׁל הָרַב וְהֶחָכָם שֶׁבַּדּוֹר, וּמְסַיֵּעַ בְּהַדְפָּסַת סֵפֶר שֶׁל צַדִּיק, אֲזַי מְמֵילָא זוֹכֶה שֶׁכַּסְפּוֹ הוּא בִּבְחִינַת 'גְּנָזִין נְהִירִין', שֶׁהוּא הַהֶפֶךְ מִתַּאֲוַת הַמָּמוֹן; אֲשֶׁרֵי הַזּוֹכֶה לְהַכְנִיס יְדִיעָתוֹ אֲלוּ בְּדַעְתּוֹ, וְלָקַחַת אוֹתָם לְעוּבְדָא וּלְמַעֲשֶׂה, וְיִזְכֶּה לְהָקִים 'קֶרֶן נִצְחִית' עַל יְדֵי כַּסְפּוֹ וּמָמוֹנוֹ, וַאֲזַי צְדָקָתוֹ עוֹמֶדֶת לָעַד וּלְנֶצַח נְצָחִים !